

Interzicerea armei nucleare – o sarcină primordială a lumii contemporane

Oleg BALAN,
vicerector al Academiei de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova,
doctor habilitat în drept, profesor universitar

Diana SÂRCU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

„Îmi pot imagina o lume fără arme nucleare, deci susțin eliminarea lor”

Dalai Lama

SUMMARY

The nuclear weapons ban represents a stringent task in the today world. There are still sufficient states which support the necessity of nuclear weapons possessing in order to guarantee and assure international peace and security, this fact not corresponding any more to the situation we presently face. In a world where nuclear energy is used also in non peaceful goal, there cannot be safety and peace, atomic arms being a continuing danger for the mere existence of the mankind. The nuclear weapons ban is a complex process characterized by specific periods of adopting of different international imperatives acts, they being more than 10, which for more than half of century eager to stop the nuclear proliferation and to edify a world with no nuclear weapons. Well, till there are states concerned in maintaining of their nuclear power, the nuclear arms ban is more fictive than real.

Key words: nuclear weapon, international treaty limiting proliferation, use of nuclear energy in exclusive peaceful scopes, nuclear tests, nuclear countries, warheads, international peace and security.

Astăzi, când destinul omenirii este periclitat de o multitudine de factori, interzicerea armei nucleare constituie chintesența conservării umanității și salvării vieții pe glob. Utilizarea armei nucleare sub orice formă finalizează cu consecințe iremediabile și ireversibile de distrugere, radiația eliminată în urma atacurilor nucleare continuând să producă efectul fatal asupra ființelor vii o perioadă îndelungată de timp.

Forța distructivă a armei nucleare e cu atât mai periculoasă, cu cât este necontrolabilă, indivizii nefiind capabili să limiteze efectele negative în timp și spațiu ale utilizării acesteia, armele existente constituind un continuu pericol pentru ființele vii, indiferent de frontiere și la cea mai largă scară.

Necesitatea posesiunii armelor nucleare,

iar de fapt – a instrumentelor de distrugere în masă, nu are nicio justificare militară sau strategică în vederea garantării păcii și securității omenirii și acestea sunt absolut nepotrivite pentru redresarea amenințărilor contemporane reale cu care se ciocnește societatea internațională, precum sunt terorismul, traficul de femei și copii, sărăcia, suprapopularea unor regiuni ale lumii, schimbările climatice și dezastrul ecologic, maladiile incurabile etc.

Într-un atare context cotidian real, armele nucleare nu au menirea în niciun fel să amelioreze situațiile existente, dar, dimpotrivă, ele devin mărul discordiei între diferite state, posesoare, amenințate și doritoare să posede armament atomic performant, cauzând, astfel, frică și neîncredere între popoare.

Este caracteristică în acest sens poziția ac-

tuală a Coreei de Nord care, fiind un stat nuclear, amenință în mod deschis vecinul său, Coreea de Sud, declarând despre retragerea din Tratatul de neagresiune încheiat între cele două Corei în 1953, precum și alte state ale lumii, cu pregătirea unui atac militar distrugător și utilizarea armelor nucleare în Pacific.

Deși multiple națiuni mai sunt guvernate de ideea „conservării nucleare” a păcii și securității internaționale, devine tot mai evident în lumina provocărilor actuale cu care se confruntă umanitatea, că arma atomică poate conduce doar spre tensiune și lipsă de securitate, chiar agravând starea dorită de pace între națiuni.

Există o serie de mituri, susținute aprig de promotorii utilizării armei nucleare, precum necesitatea posedării armei pentru a garanta pacea și a stopa eventualele atacuri ale unor state agresoare, utilizarea doar teoretică și nu practică a armei pentru viitor, existența unui nivel avansat de siguranță pentru statele-posesoare ale armei nucleare etc.¹, care nu sunt decât idei obstructive menite să distorsioneze opinia publică mondială de la riscurile existente și efectele vădit dezastruoase ale armei nucleare, simplul fapt al existenței acestora pe glob prezentând un radiant de frică, neliniște și pericol pentru viața și sănătatea umană.

Prima utilizare arhicunoscută a armei nucleare datează cu anii celui de al Doilea Război Mondial, când la 6 și 9 august 1945 S.U.A. au detonat câte o bombă (de uraniu și, respectiv, plutoniu) asupra orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki, detonări care s-au soldat cu moartea a peste 210 mii de persoane în următoarele câteva luni și consecințe ireversibile pentru sănătatea altor sute de mii de indivizi, pentru flora și fauna țării soarelui-răsare.

Istoricul experimentelor nucleare desfășurate de diverse state debutează cu primul test nuclear din 16 iulie 1945 din districtul New Mexic, efectuat de S.U.A. cu trei săptămâni înainte de atacul asupra orașelor japoneze; apoi urmează U.R.S.S., care a testat arma nucleară la 29 august 1949 în regiunea Semi-palatinsk (Kazakhstan). La 3 octombrie 1952, Marea Britanie desfășoară primul său experiment nuclear în regiunea insulelor Montebello (Australia), iar la 13 februarie 1960, în deșertul Sahara, au loc experiențele nucleare

ale Franței. Pe continentul asiatic China testează bomba atomică la 16 octombrie 1964 în districtul Lop Nur (China de Nord-Vest); la 18 mai 1974, India conduce primul test nuclear în deșertul indian Rejasthan; la 22 septembrie 1979, în apele Oceanului Indian, Africa de Sud cu asistența Israelului organizează o explozie nucleară experimentală (este de menționat că în 1991 Republica Sud-Africană a renunțat la programul său nuclear și a demontat cele șase focoaie nucleare deținute).

În realitate, consecințele inimaginabile ale atacurilor nucleare din Japonia au condiționat ralierea opiniei publice internaționale, oficiale și neguvernamentale, la ideile interzicerii și eliminării totale a armei nucleare, ea constituind un pericol iminent pentru viața și bunăstarea populației de pe glob.

Astfel, chiar cea **dintâi Rezoluție² adoptată la 24 ianuarie 1946 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite** s-a referit la necesitatea imperativă a eliminării armei nucleare și a armei de distrugere în masă, instituirea Comisia asupra reglementării chestiunilor legate de utilizarea energiei atomice, responsabilă de controlul și supravegherea utilizării energiei respective exclusiv în scopuri pașnice.

Deci începe o nouă eră în dezvoltarea relațiilor de pe arena internațională, fiind adoptate documente care încearcă să stopeze goana înarmărilor, tratate susținute dacă nu de toate, oricum – de majoritatea țărilor lumii.

Intenția este rapid instituționalizată în 1957, odată cu înființarea în cadrul sistemului O.N.U., a Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (A.I.E.A.), cu sediul la Viena, care conform **Statutului³** său, este responsabilă de asigurarea neproliferării armei nucleare și acordarea asistenței în vederea utilizării în scopuri exclusiv pașnice a energiei atomice, urmând a asigura că statele – neposesoare de arme nucleare nu vor utiliza energia atomică, având ca obiective crearea armamentului respectiv.

În activitatea sa, A.I.E.A. se conduce de o serie de acte normative și criterii elaborate în vederea controlului asupra utilizării energiei nucleare, precum Standardele securității nucleare, Sistemul rapoartelor incidente, Scara internațională a evenimentelor nucleare etc.

Printre primele acte internaționale din domeniul limitării utilizării armei nucleare se numără **Tratatul de la Washington asupra Antarcticii din 1 decembrie 1959**⁴, în vigoare din 23 iunie 1961, prin care se interzicea plasarea în teritoriu a oricăror tipuri de arme, efectuarea acțiunilor militare, organizarea testelor nucleare și depozitarea deșeurilor radioactive. În conformitate cu acest document și cu fiecare criteriu în parte, Antarcticii (definită ca tot uscatul, împreună cu banchizele sudice) i se acordă statutul de zonă demilitarizată și denuclearizată, obiect al cercetărilor științifice, conservându-se resursele de viață existente și fiind descurajate orice activități contrare prevederilor consacrate.

La foarte puțin timp, a urmat **Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 1652 (XVI) din 24 noiembrie 1961**, prin care Africa a fost considerată zonă denuclearizată⁵. Meritul acestei rezoluții este de a cere statelor să se abțină de la efectuarea sau continuarea în Africa a experiențelor nucleare sub orice formă, de la utilizarea teritoriului, a apelor teritoriale sau a spațiului aerian al Africii pentru a experimenta, acumula sau transporta arme nucleare. Acest statut conferit Africii a fost confirmat și prin **Declarația asupra denuclearizării Africii**⁶, adoptată de Conferința șefilor de stat și de guvern ai Organizației Unității Africane, care a avut loc la Cairo în perioada 17-21 iulie 1964. La aceeași sesiune, a XVI-a, a Adunării Generale a O.N.U. a fost adoptată la aceeași dată **Declarația asupra interzicerii utilizării armelor nucleare și termonucleare**⁷, în care s-a consacrat expres că folosirea acestor tipuri de arme este contrară însuși spiritului și scopului menținerii păcii și securității internaționale, constituind o încălcare directă a Cartei O.N.U. și vizând nu un atac asupra unui careva inamic, dar un veritabil război contra întregii omeniri.

La 5 august 1963, la Moscova, a fost încheiat **Tratatul privind interzicerea experiențelor cu armă nucleară în atmosferă, în spațiul cosmic și sub apă**⁸. Documentul mai este cunoscut și sub denumirea de Tratatul de la Moscova cu privire la interzicerea experiențelor nucleare în trei spații și a fost semnat inițial de către U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie. El este deschis pentru semnare pentru toate statele și are forță juridică pe un termen neli-

mitat. Este compus din preambul și 5 articole, prin care se interzice efectuarea experiențelor nucleare în cele trei sfere și în oricare alt mediu, dacă aceasta poate avea ca rezultat depuneri radioactive dincolo de frontiera statului sub jurisdicția sau controlul căruia a fost efectuată explozia, precum și instituie prohibiția statelor semnatare de a participa sau promova asemenea experiențe. El a intrat în vigoare la 10 octombrie 1963, fără însă a reuși să pună piedici continuării experiențelor de acest fel.

Patru ani mai târziu, în 1967, la 27 ianuarie, a fost semnat și a intrat în vigoare la 10 octombrie **Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești**⁹. Accentul a fost pus nu atât pe spațiul terestru, cât, mai ales, pe cel extraterestru. El a interzis plasarea pe suprafața sau pe orbita corpurilor cerești a armelor de distrugere în masă, a introdus interdicții referitoare la amplasarea armelor nucleare în spațiul extraatmosferic. Suplimentar, tratatul conține clauze specifice de consultare, și anume dacă un stat are suspiciuni privind activitatea sau experimentele desfășurate de către un alt stat semnatar, el are dreptul să solicite consultări și informații cu referire la activitățile respective.

Pentru a continua ideea denuclearizării, în același an, a fost semnat **Tratatul cu privire la interzicerea armelor nucleare în America Latină din 14 februarie 1967**¹⁰, care în virtutea curentului foarte puternic al cerințelor obiective, impunea utilizarea materialelor și instalațiilor militare doar în scopuri pașnice, tot atunci interzicând fabricarea, dobândirea, încercarea, achiziționarea, primirea, stocarea, instalarea, dislocarea sau experimentarea armei nucleare în teritoriul nominalizat, concomitent autorizând folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice. Tratatul se mai întâlnește și sub denumirea de Tratatul de la Tlatelolco, după denumirea raionului din Mexico, unde a și fost deschis spre semnare. La acest document sunt anexate două Protocoale: primul se referă la obligațiunea statelor lumii de a recunoaște statutul de zonă denuclearizată a întregului teritoriu din America Latină, al doilea – presupune obligațiunea statelor nucleare de a respecta statutul specific al statelor din

America Latină. Potrivit articolului 7 din Tratat, a fost creat organul de control – Agenția cu privire la interzicerea armelor nucleare în America Latină (cu sediul la Mexico) – autoritate responsabilă de supravegherea respectării limitărilor instituite prin actul internațional. Conform art. 5 al Tratatului, „armă nucleară” este orice dispozitiv capabil de a elibera energie atomică într-un mod necontrolat și care posedă un set de caracteristici adecvate utilizării în scopuri militare.

Urmează **Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare**¹¹, care interzice transmiterea de arme nucleare către statele nenucleare sau ajutorarea acestora din urmă în vederea fabricării acestui tip de arme, precum și achiziționarea de arme atomice de către statele unde acestea sunt lipsă. Tratatul a fost elaborat în cadrul Comitetului pentru Dezarmare al O.N.U., fiind deschis spre semnare la 1 iulie 1968 la Moscova, Washington și Londra. A intrat în vigoare la 5 martie 1970. El recunoaște dreptul tuturor statelor lumii de a folosi energia nucleară doar în scopuri pașnice. În fapt, conform prevederilor Tratatului, neproliferarea armelor nucleare se bazează pe trei piloni: nerăspândirea armei, dezarmarea și utilizarea pașnică a energiei atomice. Nerăspândirea incumbă obligațiunea statelor-posesoare de a nu transmite direct sau indirect oricărui recipient armele nucleare, precum și informația privind posibilitatea creării unor astfel de arme, obligația corelativă a țărilor nenucleare de a nu accepta transferul de armament și de a nu iniția producerea acestuia. Conceptul dezarmării conform tratatului se referă la întreținerea negocierilor de bună-credință între statele semnatare în scopul promovării și adoptării unor măsuri eficiente de încetare a cursului înarmării și dezarmării treptate, dar și ordonării raporturilor interguvernamentale în vederea aprobării unui act internațional de dezarmare generală. Utilizarea pașnică a energiei atomice privește facilitarea schimbului de tehnologii, materiale, instrumente, informații pentru a promova cooperarea interstatală în domeniul folosirii în scopuri de neagresiune a energiei nucleare. Este marcant că, potrivit tratatului menționat, A.I.E.A. este instituția principală responsabilă de controlul respectării prevederilor și executării corespunzătoare a

obligațiunilor asumate de către statele-părți.

Printre altele, tratatul respectiv a fost supus unei critici vehemente din partea societății civile și statelor-adepte ale interzicerii armei nucleare, în special din cauza autorizării retragerii de către părțile semnatare cu un preaviz de trei luni, condițiile respectivei retrageri fiind vagi și susceptibile unei interpretări largi de rea-credință.

Pentru aceleași finalități, a fost deschis spre semnare, la 11 februarie 1971, la Moscova, Washington și Londra **Tratatul cu privire la interzicerea amplasării de arme nucleare și de alte arme de distrugere în masă pe fundul mărilor, oceanelor și în subsolul lor**¹², în vigoare din 18 mai 1972, conform căruia statele participante își asumau obligația de a nu plasa în locurile indicate expres în document, peste linia exterioară de 12 mile maritime, niciun fel de arme nucleare sau orice alte tipuri de arme de nimicire în masă, precum și structuri, instalații de lansare sau orice alte instalații destinate, în mod special, stocării, experimentării sau folosirii unor asemenea arme. De asemenea, tratatul a autorizat oricare stat semnatar să monitorizeze activitatea altor state, în caz de suspiciuni verosimile pe marginea activităților unei părți desfășurate în zona marcată de 12 mile maritime, statele fiind ținute să coopereze pentru a clarifica situația existentă. În caz de continuă suspiciune privind încălcarea normelor și exigențelor tratatului, este consacrată instituția adresării directe de statul afectat către Consiliul de Securitate al O.N.U.

Remarcăm că documentul respectiv a fost unul de principiu și prezenta interes particular, el a putut stopa, cel puțin, un sfert din totalul acțiunilor statelor cu consecințe negative și iremediabile.

Vom sublinia în mod special că perioada „războiului rece” a fost marcată de o serie de acorduri specifice bilaterale încheiate între S.U.A. și U.R.S.S. în vederea reducerii semnificative a arsenalului nuclear strategic și evitarea unui potențial război nuclear, ridicat la rangul celui de-al treilea război mondial, mai ales în urma ascensiunii confruntării bilaterale în timpul Crizei Caraibilor din octombrie 1962.

Pentru aceste scopuri nobile, la 30 septembrie 1971, la Washington a fost semnat **Acor-**

dul cu privire la măsurile referitoare la reducerea riscului unui război nuclear¹³. La 26 mai 1972, a urmat **Tratatul cu privire la limitarea sistemelor rachetelor antibalistice**¹⁴, semnat la Moscova, numit Tratatul A.B.M. și amendat printr-un Protocol din 3 iulie 1974. Acest tratat permitea părților să posede un sistem A.B.M. cu 100 dispozitive de lansare A.B.M. și 100 rachete A.B.M., amplasate pe un singur loc de pe teritoriul său. După dizolvarea U.R.S.S., S.U.A. au demarat în 1993 negocieri pentru rezolvarea chestiunii de succesiune la tratat și pentru a se opera o distincție între sistemele A.B.M. și sistemele de apărare contra rachetelor nucleare (T.M.D.). În septembrie 1997, S.U.A. au semnat acorduri cu Rusia, Belarus, Kazahstan și Ucraina, care prevedeau că aceste 4 state sunt succesoarele Tratatului A.B.M. și care precizau distincția între A.B.M., vizate prin acorduri, și T.M.D., nevizate prin acorduri. Este curios și surprinzător faptul că la 13 decembrie 2001, Președintele S.U.A., George W. Bush a anunțat retragerea S.U.A. din Tratatul A.B.M. pentru a putea experimenta un lanț antibalistic după 2004-2005 pe teritoriul american. Retragerea a devenit efectivă la 13 iunie 2002.

La 26 mai 1972, la Moscova, a fost semnată **Convenția bilaterală provizorie asupra unor măsuri de limitare a armelor strategice ofensive (S.A.L.T. I)**¹⁵. Aceasta a fost urmată de **Tratatul cu privire la limitarea armelor strategice ofensive semnat la Viena la 18 iunie 1979 (S.A.L.T. II)**¹⁶. Este semnificativ faptul semnării la 22 iunie 1973, la Washington, a **Acordului asupra prevenirii unui război nuclear**¹⁷, conform căruia a fost accentuată proeminența conduitei părților contractante pentru evitarea unui război nuclear, inclusiv prin întreținerea de consultații bilaterale urgente în cazul unei potențiale confruntări nucleare între țări. Acordul a intrat în vigoare la aceeași dată și este de durată nedeterminată, fiind pus în aplicare continuă cu Rusia prin succesiune în urma destrămării U.R.S.S.

Dacă e să revenim la cooperarea internațională multilaterală instituționalizată, vom menționa că la cea de-a XXXIV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. din 11 decembrie 1979 au fost adoptate **2 rezoluții de denuclearizare a unor spații de pe Terra**. E vorba

de Orientul Mijlociu¹⁸ și Asia de Sud¹⁹. Peste 2 ani, la 9 decembrie 1981, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în cadrul sesiunii a XXXVI-a **Declarația cu privire la evitarea unei catastrofe nucleare**²⁰ cu indicația că statele care vor aplica primele arme nucleare în conflictele militare vor săvârși cele mai grave crime contra umanității. Șirul urmează cu evenimentele din 1983, când la cea de-a XXXVIII-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. a fost constatată necesitatea urgentă de a încheia un tratat de interzicere completă a experiențelor nucleare²¹, a fost condamnat războiul nuclear²² și a fost luată decizia de înghețare a armamentelor nucleare²³.

La 6 august 1986, prin **Tratatul cu privire la denuclearizarea Pacificului de Sud** (denumit și Tratatul de la Rarotonga, după locul semnării)²⁴, în vigoare de la 11 decembrie 1986, a fost instituită o nouă zonă denuclearizată de pe globul pământesc. Obiectivul acestui document este de a interzice folosirea armelor nucleare, efectuarea experiențelor de acest fel, inclusiv testarea și deversarea deșeurilor radioactive, staționarea explozivilor nucleari etc. în regiunea respectivă. De asemenea, actul internațional instituie un mecanism de supraveghere și control, împuternicind două organe – Directorul Biroului pentru Cooperare Economică al Pacificului de Sud și Comitetul consultativ – să vegheze respectarea și executarea conformă a clauzelor specifice. Suplimentar, tratatul instituie prohibiția de a amenința cu utilizarea armelor nucleare asupra oricărui stat semnatar din zona denuclearizată. Actul internațional respectiv conține 4 anexe și 3 Protocoale adiționale. Potrivit art. 2 din tratat, „dispozitiv nuclear exploziv” este orice armă nucleară sau oricare alt dispozitiv exploziv capabil să emită energie atomică, indiferent de scopul în care el poate fi utilizat.

Ideea denuclearizării Asiei este urmată cu perseverență prin **Tratatul cu privire la crearea unei zone denuclearizate în Asia de Sud-Est**²⁵, adoptat la Bangkok la 15 decembrie 1995, în vigoare din 28 martie 1997. Articolul 3 din Tratat prevede obligațiuni fundamentale ale statelor de a nu dezvolta, fabrica, achiziționa, poseda, staționa, controla, testa sau utiliza arme nucleare pe teritoriul, plato-ul continental și zona economică exclusivă a

statelor-părți din zona de aplicabilitate. Tratatul obligă suplimentar statele semnatare să utilizeze energia atomică exclusiv în scopuri pașnice, să susțină și să promoveze mecanismul de neproliferare a armamentului nuclear. Tratatul mai conține o anexă și un protocol adițional din aceeași dată. Conform art. 1 din tratat, „armă nucleară” prezintă orice explozibil sau alt dispozitiv capabil să elibereze energie nucleară într-un mod necontrolat.

În consecință, denuclearizarea Africii ca și finalitate juridică, se materializează prin **Tratatul de la Pelindaba²⁶ din 11 aprilie 1996**, în vigoare din 15 iulie 2009. Potrivit articolului 1 al acestuia, efectele tratatului se extind asupra teritoriului continentului african și asupra statelor insulare care fac parte din Uniunea Africană (U.A.) Prin tratat se renunță la staționarea oricărui dispozitiv exploziv nuclear și se interzice experimentarea oricărui dispozitiv exploziv nuclear, inclusiv desfășurate de alte state decât cele semnatare pe teritoriul vizat. Tratatul instituie două mecanisme particulare de control și anume – calea plângerilor statale (în cazul existenței unei suspiciuni verosimile de încălcare a clauzelor tratatului) adresate către statul bănuit și plângerile individuale sau colective adresate Comisiei speciale formate. Tratatul are patru anexe și trei protocoale adiționale.

Anul 1996 marchează rezultatul eforturilor degajate de comunitatea internațională, după aproape 40 de ani de negocieri diplomatice complexe, prin semnarea, la 24 septembrie, la New-York, a **Tratatului de interzicere totală a experiențelor nucleare²⁷**, neintrat în vigoare, fiind necesară pentru aceasta ratificarea de către China, Coreea de Nord, Egipt, India, Iran, Israel, Pakistan și S.U.A. Tratatul impune principiul interzicerii totale a exploziilor experimentale a armelor nucleare și a oricărei alte explozii nucleare. Actul internațional prevede un set de sancțiuni specifice pentru nerespectare, precum suspendarea și restrângerea drepturilor statelor conform Tratatului, măsuri colective de ripostă, sesizarea organismelor O.N.U.

Conștienți de pericolul iminent al unei catastrofe nucleare, la 24 mai 2002 Președintele american, George W. Bush, și Președintele rus, Vladimir Putin, au semnat la Moscova **Tratatul de dezarmare nucleară²⁸** (denumit și Tratatul

de reducere a potențialului ofensiv strategic). Acesta obligă cele două state să reducă cu 2/3 arsenalul lor de arme nucleare de la 6 000 de focoaie nucleare la cca 1700/2200 fiecare până în anul 2012. Tratatul rezervă fiecărei țări dreptul de a decide modul de distrugere a arsenalului său. Tratatul respectiv și-a încetat activitatea la 5 februarie 2011, fiind intrat în vigoare **Acordul privind continua reducere și limitare a potențialului ofensiv strategic²⁹**, încheiat între Președintele S.U.A., Barak Obama, și Președintele Rusiei, Dmitry Medvedev, la 8 aprilie 2010 la Praga. Acordul în cauză prevede obligația celor două state semnatare să reducă arsenalul militar de arme nucleare până la 1550 de unități, precum și a rachetelor balistice până la 700 de unități. El este în vigoare până la data de 5 februarie 2021 și poate fi prelungit cu cinci ani până la 5 februarie 2026. Este notoriu faptul că acordul a fost semnat în urma purtării a 8 runde de negocieri interstatale bilaterale.

A fost interesantă poziția Curții Internaționale de Justiție (C.I.J.), care în **Avizul consultativ din 8 iulie 1996 cu privire la legalitatea amenințării sau utilizării armelor nucleare³⁰**, a stabilit că „în principiu, utilizarea armelor nucleare este ilegală, dar situația actuală a dreptului internațional nu permite Curții să concluzioneze asupra legalității aplicării armei nucleare în situații excepționale de auto-apărare, când este amenințată însăși existența statului”. Deși C.I.J. a specificat că armele nucleare dispun de potențialul real de a distruge întreaga civilizație și ecosistemul planetar, ea a concluzionat că în dreptul internațional cutumiar sau convențional nu există o prohibiție absolută și universală de amenințare cu utilizarea și utilizarea armelor nucleare *per se*. Totuși Curtea a notat existența obligației subiecților în cadrul relațiilor internaționale de a purta cu buna-credință și de a finaliza rezultativ negocierile pentru dezarmarea nucleară.

Actualmente, 9 state ale lumii dispun de armament nuclear, în total arsenalul atomic de pe glob fiind de peste 19 mii de focoaie, și anume: Rusia (10 mii), S.U.A. (8 mii), Franța (300), China (240), Marea Britanie (225), Pakistan (90-110), India (80-100), Israel (80), Coreea de Nord (10).³¹ Este interesant cazul Israelului, care promovează o politică particulară de

nonconformare și neînfirmare a deținerii armamentului nuclear.

Deci, atât timp cât vor exista state interesa-

te să mențină propriul statut de putere nucleară, interzicerea armei nucleare va fi mai mult o doleanță iluzorie, decât o realitate împlinită.

NOTE

¹ Miturile necesității posesiei armei nucleare, argumentele neproliferării acesteia în opinia Mișcării Internaționale de eliminare a armelor nucleare (ICANW), informație publicată pe <http://www.icanw.org/why-a-ban/arguments-for-a-ban/#.UVf-sRfwlc1> (vizitat la 31.03.2013).

² Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1 (I) din 24 ianuarie 1946, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1\(I\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1(I)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

³ Statutul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică din 23 octombrie 1956, ultimele amendamente din 23 februarie 1989, publicat pe <http://www.iaea.org/About/statute.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

⁴ Tratatul de la Washington asupra Antarcticii din 1 decembrie 1959, publicat pe http://www.ats.aq/documents/keydocs/vol_1/vol1_2_AT_Antarctic_Treaty_e.pdf (vizitat la 31.03.2013).

⁵ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1652 (XVI) din 24 noiembrie 1961, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1652\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1652(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

⁶ Declarația O.U.A. asupra denuclearizării Africii din 21 iulie 1964, publicată pe http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Decisions/com/dCoM_1964b.pdf (vizitat la 31.03.2013).

⁷ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1653 (XVI) din 24 noiembrie 1961, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1653\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1653(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

⁸ Tratatul privind interzicerea experiențelor cu armă nucleară în atmosferă, în spațiul cosmic și sub apă din 5 august 1963, publicat în Niciu M., Culegere de documente de drept internațional public, Vol. II. București: Lumina Lex, 1997, pp.301-303.

⁹ Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești din 27 ianuarie 1967, publicat în Niciu M., Culegere de documente de drept internațional public, Vol. I. București: Lumina Lex, 1997, pp. 127-132. 392 p.

¹⁰ Tratatul cu privire la interzicerea armelor nucleare în America Latină din 14 februarie 1967, publicat pe <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Treaties/tlatelolco.html> (vizitat la 31.03.2013).

¹¹ Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare din 1 iulie 1970, publicat pe <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infircs/Others/infirc140.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

¹² Tratatul cu privire la interzicerea amplasării de arme nucleare și de alte arme de distrugere în masă pe fundul mărilor, oceanelor și în subsolul lor la 11 februarie 1971, publicat pe <http://www.un-documents.net/seabed.htm> (vizitat la 31.03.2013).

¹³ Acordul cu privire la măsurile referitoare la reducerea riscului unui război nuclear din 30 septembrie 1971, publicat pe http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/usa-ussr/trty_us-ussr_agreement-risk_1971-09-30.htm (vizitat la 31.03.2013).

¹⁴ Tratatul cu privire la limitarea sistemelor rachetelor antibalistice din 26 mai 1972, publicat pe http://www.nti.org/media/pdfs/aptabm.pdf?_=1316631917&_=1316631917 (vizitat la 31.03.2013).

¹⁵ Convenția bilaterală provizorie asupra unor măsuri de limitare a armelor strategice ofensive (S.A.L.T. I) din 26 mai 1974, publicată pe <http://www.fas.org/nuke/control/salt1/text/salt1.htm> (vizitat la 31.03.2013).

¹⁶ Tratatul cu privire la limitarea armelor strategice ofensive din 18 iunie 1979 (S.A.L.T. II), publicat pe <http://www.fas.org/nuke/control/salt2/text/salt2-2.htm> (vizitat la 31.03.2013).

¹⁷ Acordul asupra prevenirii unui război nuclear din 22 iunie 1973, publicat pe <http://www.>

state.gov/www/global/arms/treaties/prevent1.html#1 (vizitat la 31.03.2013).

¹⁸ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 34/77 (XXXIV) din 11 decembrie 1979, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/34/77&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

¹⁹ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 34/78 (XXXIV) din 11 decembrie 1979, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/34/76&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

²⁰ Adoptată prin Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 36/100 (XXXVI) din 9 decembrie 1981, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/36/100&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

²¹ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/63 din 15 decembrie 1983, publicată pe *http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/446/95/IMG/NR044695.pdf?OpenElement*

²² Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/75 din 15 decembrie 1983, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/38/63&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

²³ Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/76 din 15 decembrie 1983, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/38/76&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

²⁴ Tratatul cu privire la denuclearizarea Pacificului de Sud din 6 august 1986, publicat pe *http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/aptspnfz.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

²⁵ Tratatul cu privire la crearea unei zone denuclearizate în Asia de Sud-Est din 15 decembrie 1995, publicat pe *http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/aptbang.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

²⁶ Tratatul de la Pelindaba din 11 aprilie 1996, publicat pe *http://www.nti.org/media/pdfs/aptanwzf.pdf?_=1316624116&_=1316624116* (vizitat la 31.03.2013).

²⁷ Tratatul de interdicere totală a experiențelor nucleare din 24 septembrie 1996, publicat pe *http://www.ctbto.org/fileadmin/content/treaty/treaty_text.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

²⁸ Tratatul de dezarmare nucleară din 24 mai 2002, publicat pe *http://www.state.gov/t/isn/10527.htm* (vizitat la 31.03.2013).

²⁹ Acordul privind continua reducere și limitare a potențialului ofensiv strategic din 8 aprilie 2010, publicat pe *http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

³⁰ Avizul consultativ al C.I.J. cu privire la legalitatea amenințării cu utilizarea sau utilizării armelor nucleare din 8 iulie 1996, publicat pe *http://www.icj-cij.org/docket/files/95/7495.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

³¹ Lista statelor lumii, membre ale Clubului nuclear, publicată pe *http://www.icanw.org/the-facts/nuclear-arsenals/#.UVhLRxfwlc0* (vizitat la 31.03.2013).

BIBLIOGRAFIE

1. Acordul asupra prevenirii unui război nuclear din 22 iunie 1973, publicat pe *http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/prevent1.html#1* (vizitat la 31.03.2013).

2. Acordul cu privire la măsurile referitoare la reducerea riscului unui război nuclear din 30 septembrie 1971, publicat pe *http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/usa-ussr/trty_us-ussr_agreement-risk_1971-09-30.htm* (vizitat la 31.03.2013).

3. Acordul privind continua reducere și limitare a potențialului ofensiv strategic din 8 aprilie 2010, publicat pe *http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

4. Adoptată prin Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 36/100 (XXXVI) din 9 decembrie 1981, publicată pe *http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/36/100&Lang=E&Area=RESOLUTION* (vizitat la 31.03.2013).

5. Avizul consultativ al C.I.J. cu privire la legalitatea amenințării cu utilizarea sau utilizării armelor nucleare din 8 iulie 1996, publicat pe *http://www.icj-cij.org/docket/files/95/7495.pdf* (vizitat la 31.03.2013).

6. Convenția bilaterală provizorie asupra unor măsuri de limitare a armelor strategice ofensive (S.A.L.T. I) din 26 mai 1974, publicată pe <http://www.fas.org/nuke/control/salt1/text/salt1.htm> (vizitat la 31.03.2013).

7. Declarația O.U.A. asupra denuclearizării Africii din 21 iulie 1964, publicată pe http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Decisions/com/dCoM_1964b.pdf (vizitat la 31.03.2013).

8. Lista statelor lumii, membre ale Clubului nuclear, publicată pe <http://www.icanw.org/the-facts/nuclear-arsenals/#.UVhLRxfwlc0> (vizitat la 31.03.2013).

9. Miturile necesității posesiei armelor nucleare, argumentele neproliferării armelor în opinia Mișcării Internaționale de eliminare a armelor nucleare (I.C.A.N.W.), informație publicată pe <http://www.icanw.org/why-a-ban/arguments-for-a-ban/#.UVf-sRfwlc1> (vizitat la 31.03.2013).

10. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1 (I) din 24 ianuarie 1946, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1\(I\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1(I)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

11. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1652 (XVI) din 24 noiembrie 1961, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1652\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1652(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

12. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 1653 (XVI) din 24 noiembrie 1961, publicată pe [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1653\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1653(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (vizitat la 31.03.2013).

13. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 34/77 (XXXIV) din 11 decembrie 1979, publicată pe http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/34/77&Lang=E&Area=RESOLUTION (vizitat la 31.03.2013).

14. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 34/78 (XXXIV) din 11 decembrie 1979, publicată pe http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/34/76&Lang=E&Area=RESOLUTION (vizitat la 31.03.2013).

15. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/63 din 15 decembrie 1983, publicată pe <http://daccess-dds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/446/95/IMG/NR044695.pdf?OpenElement> (vizitat la 31.03.2013).

16. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/76 din 15 decembrie 1983, publicată pe http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/38/76&Lang=E&Area=RESOLUTION (vizitat la 31.03.2013).

17. Rezoluția A.G. O.N.U. nr. 38/75 din 15 decembrie 1983, publicată pe http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/38/63&Lang=E&Area=RESOLUTION (vizitat la 31.03.2013).

18. Statutul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică din 23 octombrie 1956, ultimele amendamente din 23 februarie 1989, publicat pe <http://www.iaea.org/About/statute.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

19. Tratatul cu privire la crearea unei zone denuclearizate în Asia de Sud-Est din 15 decembrie 1995, publicat pe <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/aptbang.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

20. Tratatul cu privire la denuclearizarea Pacificului de Sud din 6 august 1986, publicat pe <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/aptspnfz.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

21. Tratatul cu privire la interzicerea amplasării de arme nucleare și de alte arme de distrugere în masă pe fundul mărilor, oceanelor și în subsolul lor la 11 februarie 1979, publicat pe <http://www.un-documents.net/seabed.htm> (vizitat la 31.03.2013).

22. Tratatul cu privire la interzicerea armelor nucleare în America Latină din 14 februarie 1967, publicat pe <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Treaties/tlatelolco.html> (vizitat la 31.03.2013).

23. Tratatul cu privire la limitarea armelor strategice ofensive din 18 iunie 1979 (S.A.L.T. II), publicat pe <http://www.fas.org/nuke/control/salt2/text/salt2-2.htm> (vizitat la 31.03.2013).

24. Tratatul cu privire la limitarea sistemelor rachetelor antibalistice din 26 mai 1972, publicat pe http://www.nti.org/media/pdfs/aptA.B.M..pdf?_=1316631917&_=1316631917 (vizitat la 31.03.2013).

25. Tratatul cu privire la neproliferarea armenilor nucleare din 1 iulie 1970, publicat pe <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc140.pdf> (vizitat la 31.03.2013).

26. Tratatul de dezarmare nucleară din 24 mai 2002, publicat pe <http://www.state.gov/t/isn/10527.htm> (vizitat la 31.03.2013).

27. Tratatul de interzicere totală a experiențelor nucleare din 24 septembrie 1996, publicat pe http://www.ctbto.org/fileadmin/content/treaty/treaty_text.pdf (vizitat la 31.03.2013).

28. Tratatul de la Pelindaba din 11 aprilie 1996, publicat pe http://www.nti.org/media/pdfs/aptanwfw.pdf?_=1316624116&_=1316624116 (vizitat la 31.03.2013).

29. Tratatul de la Washington asupra Antarcticii din 1 decembrie 1959, publicat pe http://www.ats.aq/documents/keydocs/vol_1/vol1_2_AT_Antarctic_Treaty_e.pdf (vizitat la 31.03.2013).

30. Tratatul privind interzicerea experiențelor cu armă nucleară în atmosferă, în spațiul cosmic și sub apă din 5 august 1963, publicat în Niciu M., Culegere de documente de drept internațional public, Vol. II. București: Lumina Lex, 1997, 351 p.

31. Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești din 27 ianuarie 1967, publicat în: Niciu M., Culegere de documente de drept internațional public, vol. I. București: Lumina Lex, 1997, 392 p.

Prezentat: 03 aprilie 2013.

E-mail: vicerektor@aap.gov.md